

3. Проект організації і розвитку лісового господарства державного підприємства: «Бучацьке лісове господарство» Тернопільського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України. – Львів, 2014. – 247 с.

4. Матеріали безперервного лісовпорядкування земель лісового фонду ДП «Бучацький лігост» Тернопільського обласного управління лісового та мисливського господарства. – Львів, 2019.

Сабадах С.

*магістрантка II курсу
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – доц. Питуляк М. Р.*

СУЧАСНИЙ СТАН ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ БАСЕЙНУ РІЧКИ СТРИПИ В МЕЖАХ БУЧАЦЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність проведених досліджень. В період сьогоднішня однією з глобальних проблем є раціональне використання земельних ресурсів у басейнах річок, тому дослідження в межах басейну дає можливість комплексно розглянути проблему збалансованого природокористування, як основного завдання стратегії збалансованого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням гідрологічних ресурсів Тернопільської області, проблеми малих річок та їх збереження, оптимізацію землекористування басейнів річок займається широке коло науковців. Проблематика антропогенної перетвореності і її методичні аспекти дослідження, а саме стійкість геосистем до антропогенних навантажень, розкрито у працях відомих вчених географів П. Г. Шищенка [12], М. Д. Гродзинського [3]. Еколого-географічний аспект регіонального землекористування розглянуто в працях Л. П. Царика (2005) [11], З. М. Герасимів (2007) [2], Питуляк М. Р., Питуляк М. В.

Мета та завдання проведеного дослідження. Метою даної публікації є проведення аналізу особливостей землекористування в басейні річки Стрипи на предмет оцінки сучасного рівня антропогенного навантаження.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами для публікації послужили дані статистичної звітності облдержадміністрації «Довідка з державної статистичної звітності про наявність земель та розподіл їх за власниками земель, землекористувачами угіддями (за даними форми 6-зем)». У процесі дослідження використовували такі методи: статистичний, картографічний, моделювання, еколого-географічної оцінки й аналізу.

Виклад основного матеріалу. Стан земельних ресурсів України

близький до критичного, оскільки нераціональне землекористування призводить до прояву таких небезпечних деградаційних процесів як ерозія, дефляція, зниження родючості ґрунтів тощо. З огляду на це порушуються принципи екологічного природокористування. Зростаюче антропогенне навантаження негативно впливає на стійкий розвиток землекористування, що є причиною зменшення продуктивності земельних угідь. В зазначеному аспекті важливим елементом аналізу сучасного використання земельних ресурсів певної території є визначення її антропогенної перетворюваності на основі співвідношень земель різного функціонального використання в загальній структурі земельного фонду регіону [10].

В межах басейну річки Стрипи в Бучацькому районі зосереджено близько 17 населених пунктів, які об'єднані у сільські ради.

Із таблиці 1 видно, що більшість адміністративних одиниць у межах басейну річки Стрипи характеризуються високою розораністю – понад 60%, що є «вищим норми».

Таблиця 1

Структура земельних угідь адміністративних одиниць
в межах басейну річки Стрипи, % (складено за [8])

Адміністративні одиниці, с/р	Орні землі, %	Забудовані землі, %	Землі під водою, %	Землі під лісами, %	Сіножаті, пасовища, %
Киданівська	79,00	2,06	1,49	2,99	10,8
Бобулинська	67,32	2,55	0,98	1,51	25,2
Осовецька	64,35	1,53	0,56	7,12	23,91
Старопетликівська	74,75	3,20	0,57	7,6	9,85
Перволоцька	67,42	3,37	0,90	2,38	22,08
Заривинецька	67,17	4,09	0,82	4,87	14,17
Підзамочківська	61,22	9,78	0,50	9,09	9,45
м. Бучач	44,73	23,48	1,94	19,5	2,95
Жизномирська	67,58	5,25	0,33	7,95	14,95
Сороківська	57,08	3,84	0,72	24,63	11,00
Підмістянська	69,28	1,62	0,68	13,55	13,23
Ліщанецька	46,67	2,08	0,51	40,37	7,55
Русилівська	64,50	2,16	0,03	20,89	10,27
Скомороська	48,54	3,27	0,84	25,22	18,69
Миколаївська	41,77	4,41	4,01	31,50	12,97
Дулібівська	60,59	3,31	0,72	20,13	12,50
Берем'янська	50,23	2,20	1,29	22,12	19,80

Найвища розораність спостерігається на території Киданівської – 79%, Старопетликівської – 74,74%, Бобулинської, Перволоцької та

Заривинецької сільських рад – 67%. Найнижчою розораність є на території Миколаївської с/р – 41,77% та м. Бучач – 44, 73%

Отже, у межах басейну р. Стрипи розорано близько 20360, 96 тис. га земель. Проблемним є те, що у більшості сільських рад, де показник розораності високий, використовуються малопродуктивні та високоеродовані землі, які можна було б зайняти під багаторічні насадження, при цьому не змінюючи цільового призначення землі.

Найвищим показником лісистості характеризуються такі території – Лішанецька (40,37%), Миколаївська (31,50%) та Сороківська (24,63%) с/р відповідно, де рівень розораності найнижчий. Тільки на території Скомороської с/р показник лісистості становить 25,22%, що відповідає нормі, оскільки басейн річки Стрипи знаходиться в зоні широколистяних лісів із нормативним показником лісистості – 23-40%, проте, більша половина населених пунктів має показник лісистості менше 10%.

У структурі земельних угідь населених пунктів у межах басейну р. Стрипи забудовані землі у становлять 4,77%, близько 1% земель знаходяться під водою та болотами. Інші землі сільськогосподарського призначення (пасовища, сіножаті та багаторічні насадження) займають 14,21% території.

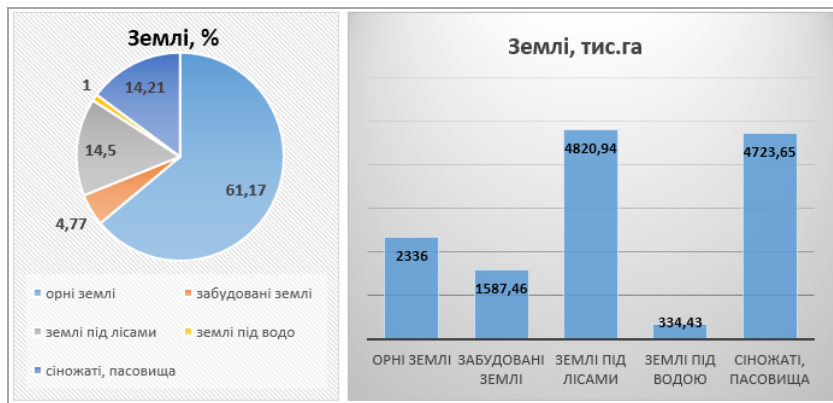

Рис.1. Структура землекористування басейну р. Стрипа в Бучацькому районі Тернопільської області

Високий ступінь трансформованості земельних угідь є наслідком суцільної розораності та інтенсивного характеру ведення сільського господарства. На схилкових місцевостях цих територій спостерігається менший відсоток розораності земельних угідь та певна частка залужених земель.

Отож, враховуючи високу розораність басейну р. Стрипи (61%), її необхідно скоротити в середньому на 21%, за рахунок переведення частини малопродуктивних і сильноеродованих орних земель під заліснення або залуження.

Проведення таких оптимізаційних заходів сприятиме зростанню частки земель під природними угіддями в межах басейну р. Стрипи з 30% до 50%.

Отже, оптимізаційна структура земельних угідь в межах басейну р. Стрипи включатиме 40% – орних земель, 27% – лісів та лісовкритих площ, 20% – сіножатей, пасовищ та багаторічних насаджень, 7% – забудованих земель і 2% – земель під водою та болотами.

В основу запропонованої моделі покладено принцип рівноваги і паритетного розвитку господарства. Це означає, що використання земельних та інших природних ресурсів і розвиток господарської діяльності на досліджуваній території не повинні погіршувати якості довкілля і стану природних геосистем. Реалізувати такий підхід потрібно впродовж певного періоду часу, змінивши цільове призначення земель та організувавши ландшафтно-адаптоване їх використання [7].

Список використаних джерел

1. Географія Тернопільської області. Т.1. Природні умови та ресурси / ред. проф. Сивого М.Я. – Тернопіль: Крок, 2017. – 504 с.
2. Герасимів З.М. Оптимізація землекористування східної частини Опілля (в межах Тернопільської області). Монографія /З.М. Герасимів – Тернопіль: Воля, 2009. – 144 с
3. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень / М.Д. Гродзинський – К.: Лікей, 1995. – 233 с.
4. Природні умови та ресурси Тернопільщини. / за ред. М.Я. Сивого, Л.П. Царика. – Тернопіль: ТзОВ: «Терно-граф», 2011. – 512 с.
5. Питуляк М.Р. Гідрологія: навчально-методичний посібник / М.Р. Питуляк, М.В. Питуляк. – Тернопіль: ТНПУ, 2014. – 118 с.
6. Природокористування: навчальний посібник. / [Царик Л.П., Чеболда І.Ю., Каплун І.Г., Стецько Н.П. та ін.] – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015 – 398 с.
7. Кузик І.Р. Кузик З.І. Сучасний стан та напрями оптимізації землекористування басейну річки Нічлави / І.Р.Кузик - Вісник Тернопільського відділу Українського географічного товариства. – Тернопіль : ТНПУ, 2019. – 44с.
8. Матеріали звіту Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області (форма 6-зем) по Буцацькому районі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://teropilska.land.gov.ua>
9. Офіційний сайт Управління екології та природних ресурсів Тернопільської ОДА. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ecoteropil>
10. Хрищук С.Ю. Антропогенна перетвореність як критерій оптимізації землекористувань на регіональному рівні /С.Ю. Хрищук, Р.І. Беспалько / Міжнародний науковий журнал «SCIENCE and EDUCATION a NEW DIMENSION» (природничі, математичні та технічні науки). – Будапешт, 2013. – С.138-141.]
11. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика / Л.П. Царик. – Тернопіль: „Навчальна книга – Богдан”, 2006. – 256 с.
12. Шищенко П.Г. Прикладная физическая география / П.Г. Шищенко. – К.: Вища школа, 1988. – 192 с.